

Nemocnice jako dodavatel zdravotní péče. Obchodní společnost, nebo nezisková organizace?

Hospital as Supplier of Health care. For-profit Hospitals, or Not-for-profit Hospitals?

Ludwig.O.Dittrich, Ph.D.
Katedra ekonomických teorií
PEF, ČZU, Praha 6, Suchbátka
dittrich@pef.czu.cz

Abstract

The development in public sector is currently a subject of intensive debates among experts and politicians. Discussions about the future direction of health care sector epitomize sharp division among opposing views. The controversy about appropriate organizational and legal status of hospitals is an example, how deep the "fault line" runs.

This note explores tendencies expected in hospital behavior as an economic entity and provider of health care services operating under alternative organizational and legal status. We use a not-for-profit model of hospital and compare it with a for-profit model, in order to suggest what kind of behavior could be expected from an alternative organizational form. We also touch on some risks related to not-for-profit entities.

Úvod.

V současné době se intenzivně jedná o zainteresovanosti a odpovědnosti institucí a jiných aktérů za vývoj ve veřejném sektoru. Ve zdravotnictví je tato diskuse velmi vyhrcoaná. Mezi jinými se diskutuje o výběru vhodné právní formy pro nemocniční zařízení. Analýzou na mikroúrovni, tedy na úrovni firmy se tento příspěvek pokouší odpovědět na otázku jaké se dá očekávat chování nemocnice pracující ve formě obchodní společnosti ve srovnání s nemocnicí pracující ve formě neziskové organizace při produkci

zdravotní péče. Příspěvek také upozorňuje na některá rizika spojená s formou neziskové organizace.

Obchodní společnost.

V typické firmě fungující v prostředí tržní konkurence, vrcholný a střední management rozhoduje o skladbě výroby, procesu výroby a skladbě použitých faktorů v procesu výroby. Cílem je dosáhnout maximálního zhodnocení vlastníkem vloženého kapitálu. Tento cíl je konzistentní s maximalizací zisku společnosti.

Například v akciové společnosti vlastníkem residuálních finančních výsledků, zisku nebo ztráty, jsou akcionáři.

Nezisková organizace.

I v tržním prostředí existuje velký sektor kde pro organizace které tam působí není produkce maximálního zisku cílem. Základní kapitál je vložen do těchto organizací buď státem, nebo jednotlivci, kteří se ztotožňují s cílem těchto organizací. Residuální finanční výsledek, nepatří „vlastníkům“, ale zůstává uvnitř organizace. V takových organizacích může eventuální finanční přebytek sloužit ke snížení ceny placené klientem v dalších obdobích, ale také se může stát předmětem konkurence zájmových skupin uvnitř organizace.

Nemocnice - Obchodní Společnost.

Nemocnice fungující v právním režimu obchodní společnosti maximalizuje zisk $P(S) * N - C(N,S)$; kde $P(S)$ je cena produkce, N je objem produkce, S je kvalita produkce a $C(N,S)$ jsou náklady na produkci. Maximalizace zisku znamená, že objem a kvalita produkce by v rovnovážném stavu měla splňovat následující:

$$P(S) = C_N$$

$$P_S N = C_S$$

kde C_N jsou marginální náklady (mn) na N , C_S mn na S a P_S přírůstek ceny v důsledku přírůstku v S .

Nemocnice - Nezisková Společnost.

Nemocnice fungující v režimu neziskové společnosti může mít různé objektivní funkce, které mohou být předmětem optimalizace (Reference 1,2,3,4,5). V tomto příspěvku použijeme objektivní cílovou funkci podle (5). V tom případě nemocnice maximalizuje $L = U(N,S) + \lambda(P(S) * N - C(N,S))$; kde λ je tvrdost rozpočtového omezení, tedy požadavku, aby příjmy byly rovné nákladům a $U(N,S)$ je funkcí užítku neziskové společnosti.

Funkce užítku může popisovat společenské zadání (ale také nemusí pokud zadání není srozumitelně definováno), s kterým se ztotožňují uživatelé v celospolečenském kontextu. Mimo dodávku vlastní péče, společenská zakázka navíc definuje požadovaný rozsah péče, její skladbu, dostupnost, požadavek na rezervní kapacitu a jiné.

Maximalizace užítku za podmínky vyrovnanosti rozpočtu znamená, že objem a kvalita produkce by v rovnovážném stavu měla splňovat následující:

$$U_N + \lambda (P(S) - C_N) = 0, \text{ neboli } \mathbf{U_N/\lambda + P(S) = C_N}$$

$$U_S + \lambda(P_S N - C_S) = 0, \text{ neboli } \mathbf{U_S/\lambda + P_S N = C_S}$$

$$P = AC, \text{ neboli } \mathbf{P(S) * N - C(N,S) = 0}$$

Kde U_N je mezní užitek z dodatečného objemu produkce, U_S je mmezní užitek s dodatečné kvality a AC jsou průměrné náklady. Všechny ostatní symboly mají stejný význam jako v předcházejícím textu

Ziskový a neziskový model nemocnice.

Porovnejme podmínky jejichž splnění vede k maximalizaci zisku pro obchodní společnost a maximalizaci užítku pro neziskovou společnost.

Ziskový model:

$$P(S) = C_N$$

$$P_S N = C_S$$

Neziskový model:

$$U_N/\lambda + P(S) = C_N$$

$$U_S/\lambda + P_S N = C_S$$

Nezisková nemocnice má tedy tendenci dodávat kvantitu a kvalitu zdravotní péče definovanou společenskou zakázkou (rozsah, skladba, dostupnost, atd.) nad úroveň, kterou by dodávala nemocnice operující v ziskovém režimu.

Shrnutí.

Management nemocnice fungující v režimu obchodní společnosti se rozhoduje tak, aby čistá tržní hodnota společnosti rostla a zvyšovala jmění vlastníků. Maximalizace dlouhodobého zisku je konsistentní s růstem tržní hodnoty společnosti. Společenské zadání definující požadovaný rozsah péče, její skladbu, dostupnost a eventuálně požadavek na rezervní kapacitu zařízení nemůže být konzistentně plněno obchodní společností. Plnění zadání by znamenalo, že nemocnice by musela poskytovat kombinaci kvality a kvantity produktu odlišnou od kombinace, která maximalizuje zisk a tržní hodnotu společnosti.

Nemocnice fungující v režimu neziskové společnosti má přímo v zadání definovanou kombinaci kvality a kvantity produktu, který naplňuje společenskou poptávku ve tom smyslu jak je uvedeno výše.

To také znamená, že když inkrementální užitek z dodatečného objemu a kvality reprezentují zakázku veřejnosti (a ne „soukromý“ individuální užitek pro management a týmy lékařů), měl by se tento užitek explicitně rozpoznat jako žádoucí a finančně pokrýt přes dotace a daňové úlevy. Nemocnice jako nezisková společnost je také vhodným subjektem pro příjem darů a jiné formy privátních finančních zdrojů. Veřejnost se tak může přímo podílet na naplnění společenského zadání. Nemocnice fungující v režimu obchodní společnosti nemohou tento typ kapitálu mobilizovat.

Úspora na nákladech a správně nastavené ceny za epizodu hospitalizace jsou nutné, ale ne postačující kroky k vyrovnanému hospodaření nemocnic operujících v neziskovém modelu. Stejně nutné je identifikovat jestli užitek ze zvyšování objemu a kvality (U_N/λ a U_S/λ) je ještě součástí společenské zakázky a nebo je nahrazen soukromým individuálním užitekem a slouží k naplnění privátních ambicí manažerských a profesionálních týmů.

Existuje riziko, že nezdařile, nebo neúplně formulovaná společenská

zakázka na skladbu a rozsah garantované zdravotní péče pravděpodobně vyústí v její nahrazení zakázkou individuálních aktérů v jednotlivých nemocnicích. To znamená, že následně se dá očekávat racionální tendence managementu a profesionálních týmů lékařů k nadprodukcí výkonů za úroveň, která odpovídá vyrovnanému hospodaření (vyjednává se o tvrdosti rozpočtového omezení). Také se dá očekávat tendence managementu a vedoucích lékařů investovat do přístrojů a vybavení za hranici návratnosti investovaných prostředků.

Výhody neziskových organizací při naplňování společenské zakázky se projeví jenom tehdy, když tyto organizace působí v stabilním právním a regulačním prostředí a rámci transparentních vnitřních a vnějších pravidel.

Reference.

1. Pauly, M.V., and Redisch, M., „The – Not – for – Profit Hospital as a Physicians´ Cooperative“, AER 1973; 63(1):87-99
2. M.F. Long, „Efficient Use of Hospital“, The Economics of Health Care and Medical Care, Ann Arbor 1964, 211-26
3. M.L. Lee, „A Conspicuous Production Theory of Hospital Behavior“, Southern Econ. J., July 1971, 38, 48-59
4. M. Reder, „Some Problems in the Economics of Hospital“, AER Proc., May 1965, 55, 472-80
5. J. Newhouse, Toward a Theory of Non-profit Institutions: An Economic Model of a Hospital“, AER, March 1970, 60, 64-73